

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

III. Qualis lux, & quo spatio primi diei sit producta, an post tenebras: & quis finis & vsus eius lucis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

minis noctem; iterata vero emissione radiorum seu luminis diem fuisse productam, non sine continuo miraculo: quod proinde infra quæstiuncula 5. reijciatur. Fuit ergo lux illa non æqualiter per totum cœlestis corpus diffusa: sed particulari aliquo spatio cœlestis corporis definita; cuius successiva promotione, dies & nox distingueretur, ipsorumque naturalium dierum spatia distinguerentur; donec creato sole, perfectior distinguendi ratio succederet, ut inferius loc. cit. dicitur. Quod vero ad quantitatem intensiuam attinet, probabiliter credo, eam lucem initio non fuisse tam intensam ac perspicuam, quam in sole postea die quarto enituit: quod expressè docuit Pererius mox citandus, & consentaneum est S. Thomæ. Ratio conuenientiæ patebit ex quæstione sequente.

5 Quæritur tertio, qualis secundum propriam rationem & substantiam ea lux fuerit. In qua re maior est sententiarum varietas: quam ita breuiter simul referat ac recenset idem S. Thomas cit. q. 67. a. 4. ad 2. [Quidam, inquit, dicunt, lucem illam fuisse quandam nubem lucidam, quæ postmodum factò sole, in materiam præiacentem rediit. Sed istud non est conueniens. Quia scriptura in principio Genes. commemorat institutionem naturæ, quæ postmodum perseuerat. Vnde non debet dici, quod tunc aliquid factum fuerit, quod postmodum esse deserit. Et ideo alii dicunt, quod illa nubes lucida adhuc remanet, & est coniuncta soli, ut ab eo discerni non possit. Sed secundum hoc illa nubes superflua remaneret: nihil autem est vanum in operibus Dei. Et ideo alii dicunt, quod ex illa nube formatum est corpus solis. Sed hoc et dici non potest, si ponatur corpus solis non esse de natura quatuor elementorū, sed esse incorruptibile per naturā. Quia secundum hoc materia eius non potest esse sub alia forma. Et ideo est dicendum, quod ut Dionysius c. 4. de diuin. nom. quod illa lux fuit lux solis, sed adhuc informis, quantum ad hoc, quod iam erat substantia solis, & habebat virtutē illuminatiuam in comuni; sed postmodū data est ei specialis & determinata virtus, ad particulares effectus. Et secundū hoc in productione huius lucis, distincta est lux à tenebris, quantum ad tria. Primo quidē quantum ad causā, secundū quod in substantia solis erat causa luminis; in opacitate autē terræ, causa tenebrarū. Secundo quantum ad locū, quia in vno hemisphærio erat lumen, in alio tenebræ. Tertio quantum ad tempus; quia in eodē hemisphærio, secundum vnam partem temporis erat lumen, secundum aliam tenebræ. Et hoc est, quod dicitur, Lumen vocauit diem, & tenebras noctem.] Ita S. Thomas, qui eandem repetit sententiā q. 70. a. 1. & sequuntur Dionysius Carthusianus in c. 1. Gen. a. 9. Pererius lib. 1. in Genes. vers. 3. & Gregorius de Valentia hic disp. 5. q. 3. p. un. 1.

6 Sed nec ista sententiā caret difficultate. Primo. Quia vix explicari potest, quam ratione hæc lux initio informis, postea primum quarto die fuerit formata magis, & perfecta; nec id satis explicat S. Thomas. Pererius autem & Gregorius de Valentia eam perfectionem in hoc potissimum constituunt, quod tunc primum (quarto die) proprio motu, per quem quatuor anni tempora distinguantur, moueri cœperit ab occasu in ortum; eum ante dies inter se plane æquales confecerit. Sed cum hoc nihil plane ad-

dat intrinsecæ perfectionis ipsi luci, non est ratio, cur ea lux prius dicta sit informis. Vnde Pererius: *Addi, inquit, posset, quarto die accessisse soli, eam quam postea habuit magnitudinem, figuram & pulsitudinem, non enim primo die globus vsquequaque accensus est, sed aliquatenus tantum. &c.* Sed hoc iuxta S. Thomam quæst. 67. articulo tertio, vbi lucem statuit ex forma substantiali solis emanare, absque substantiali mutatione solis fieri non poterat; quam tamen S. Thomas in sole respicit, ut vidimus. Deinde, Si sol, seu solis corpus quoad substantiam iam primo die creatum erat, Ergo vel luminare maius, de quo mentio est Genes. 1. vers. 16. non est ipse sol, seu corpus solis; vel certe id non fuit quarto primum die productum; quorum vtrumque est absurdum & contra literam Moysis, ac communem omnium interpretationem; quicquid Catharinus male posterius admittat.

7 Ob quam potissimum causam, ommissis variis aliorum sententiis, quas refert Pererius loc. cit. ea mihi magis probatur sententiā, lucem illam primigeniā, non fuisse certam aliquam substantiam lucidam, sed solum accidens lucis, siue luminis, nulli subiecto certo constanter inherēs, sed à solo Deo in cœlesti corpore adhuc liquido, ut dicitur, seu in cœlestibus aquis, secundum lineam verticalē ita successiue productam, ut sensim in alia & alia eiusdē corporis parte perinde produceretur, ac si vnum & idem corpus lucidum motu suo, ab occasu in ortum, naturalem diem ac continuam lucis ac tenebrarum successiōnem efficeret. Hanc existimo fuisse sententiā Basilii homil. 6. in Genes. si verba eius bene expandantur, ut recte intellexit Molina, & fere Pererius infra, etsi plerique ibi eum explicent, quasi senserit, illam lucem perpetuo miraculo, absque omni subiecto constituisse. Eandem sententiā indicant Gregorius Nazianzenus orat. in nouam Dominicam, Theodoretus q. 14. & 16. Athanasius q. 74. Anastasius Antiochenus in Hexaem. lib. 4. Procopius hic, & Damascenus l. 2. fid. c. 7. item Didymus & Apollinaris in Catena; qui dum dicunt, hanc lucem quarto die indicā luminariibus cœli, non de luce eadem plane singulari ac indiuidua, sed de eadem, per continuam quandam successiōnem, (sicut eadem fluminis aqua dicitur) accipiendi videntur: nisi forte lucem aliquā aut sine subiecto existere, aut ab vno in aliud naturaliter migrare existimauerint, in qua re non sunt sequendi. Nec vero absurdū est, ut accidens aliquod & mera qualitas, primo die à Deo producta, mox postea, secundum indiuiduam rationem, deserit & evanuerit: præsertim si dicatur, lucem ibidem (vbi & alias sæpe) pro lumine accipi, ut inferius dicitur.

8 Eandem sententiā ex instituto probat & defendit Molina de oper. sex dier. disp. 7. & probabilem existimat Delrius in cap. 1. Genes. num. 22. vbi etiam notat, posse in eundem forte sensum non incommode intelligi Dionysium cit. cap. 4. à S. Thoma in aliam sententiā citatum; cum Maximus in scholiis, ex mente Dionysii dicat, non ipsum solē, seu corpus solis, primo die creatum, sed *ὅτι τὸ πρωτότατον φῶς τῆς πλάτης ἡμέρας μεταχρηματίσθη εἰς ἥλιον*, hoc est, quod lumen primo creatum in solem fuerit transformatum. Vt sim ambiguus, inquit Delrius, vtrum S. Dionysius id senserit, quod sensisse Scholastici latini eū

opinantur; an vero tantum, hoc lumen id ipsum esse (modo superius explicato) quo postea sol illuxit, quemadmodum S. Nazianzenus, & ceteri illi Patres censuerunt, à voce etiam *luminaris* argumentum ducentes, quod *φωσὶς* vocant.

9 Et probatur hæc sententia primo; quia consonat magis scripturæ sacræ. Neque enim, vt bene argumentatur Molina loc. cit. dixit Deus, *Fiat lumen*; sed, *Fiat lux, & facta est lux*. Quando vero quarta die fecit luminaria, dixit, *Fiant luminaria in firmamento caeli, & diuidant diem ac noctem*. Et infra v. 16, *Fecit Deus duo luminaria magna, & c. & stellæ, & posuit eas in firmamento caeli, vt lucerent super terram, & præsentent diem ac noctem, & diuiderent lucem ac tenebras*. Vbi Deus, cum quarta die facta iam essent luminaria, à quibus immediate lux procedebat, ipsismet luminariis tribuit, diuidere diem ac noctem, & lucem ac tenebras: prima autem die sibi ipsi attribuit, diuidere lucem ac tenebras; eo quod immediate ab ipso lumen prodiret. Accedit, quod in versione LXX. eo loco Genes. v. 3. vbi de luce primæ dici agitur, legitur *φῶς*, quod proprie nec luminare, nec lucem, primigeniam subiecti lucidi, quasi fontem luminis, sed lumen significat; sicut etiam promiscue in scriptura lumen & lucem pro eodem vsurpari, notauit Delrius loc. cit. Præterea hæc sententia nullas, vt alia, aut certe minores patitur difficultates, vt ex dictis colligitur. Denique si in re arcana coniecturam facere licet, forte præuia hac in archetypo seu magno mundo imperfectæ cuiusdam lucis formatione, significare voluit Deus, in antitypo mundo, imperfectum & mutabilem ac defectibilem statum gratiæ, quacum primus homo, veluti paruus mundus, postea fuit creatus; atque ipsi etiam Angeli initio erant producti: donec postea statu beatitudinis adepti, plena & constanti luce, vtrique quasi iam ipsius solis æmuli collustrarentur.

10 Queritur quarto; quare lux, ante reliqua opera dierum sequentium fuerit producta; ita vt quasi primum esset opus formationis seu distinctionis mundi. Ad hoc bene respondet S. Thomas cit. q. 67. a. 4. *Necessarium fuit, vt in formitas tenebrarum primo remoueretur, per lucis productionem, propter duo. Primo quia lux est qualitas primi corporis. Vnde secundum eam primo fuit mundus formandus. Secundo propter communiter lucis. Communicant enim in ea inferiora corpora cum superioribus. Sicut autem in cognitione proceditur à communioribus, ita etiam in operatione. Nam primum generatur viuum, quam animal, & animal quam homo, vt dicitur in lib. 2. de generat. animal. cap. 3. Sic ergo oportuit, ordinem diuine sapientiæ manifestari, vt prima inter opera distinctionis, produceretur lux, tanquam prima corporis (coelestis) forma, & tanquam communior. Basilus tamen homil. 3. Hexætem, posuit tertiam rationem; quia per lucem omnia alia manifestantur. Potest & quarta ratio addi, quia dies non potest esse sine luce. Vnde oportuit in prima die fieri lucem. Ita S. Thomas. Adde denique, lucem fuisse figuram quandam, vt dictum est, gratiæ hominibus vel Angelis communicatæ; quæ in illis est quasi fundamentum omnis reliqui ornatus supernaturalis, ex variis virtutum bonorumque actuum operibus ac fructibus existentis. Quæ etiam causa fuit, cur initio fuerit lux imperfectior, vt dictum.*

11 Queritur quinto, quomodo tunc lux illa effecerit diem ac noctem. Respondeo ex dictis, nõ fecisse hoc, quasi ipsa in se, pro Dei arbitratu, nunc quidem sui splendorem effuderit, alias vero contraxerit, vt significat Basilus homil. 2. in Hexætem. & Damascenus lib. 2. cap. 7. quod merito resutant Augustinus lib. 1. super Gen. cap. 1. & 16. & S. Thomas hic q. 67. a. 4. ad 3. Nec quod ipsa in se, ac secundum rationem indiuiduam, vere fuerit ab Oriente in Occidentem, mota, donec continuo motu spatio viginti quatuor horarum, suum cursum absolueret, & ad idem punctum rediret, vt S. Thomas loc. cit. Gregorius de Valentia, Pererius, & alii, idque iuxta suam sententiam necessario ac conuenienter docent: sed quod effectiue à Deo, & continua quadâ successione, in celesti corpore adhuc liquido, ita fuerit propagata, semper interim simul partem priorem deferendo, perinde ac si eiusdem magnitudinis lucidum corpus vero motu locali totum caeli ambitum, vt antea dictum, peragraisset. Id quod ex dictis, & expositione nostræ sententiæ, circa quæstionem secundam, sequitur, & facile cuius peripicuum est. Plura de hac luce videri possunt apud citatos. Nec enim in eo nobis immorandum est, vt explicemus & defendamus, lucem non esse corpus; nec formam substantialem corporis, sed accidens; quod à S. Thoma hic cit. q. 67. a. 2. & 3. contra nonnullos docetur, cum id ex Philosophia sic competum. An vero tanquam proprietates quædam, ex ipsa forma substantiali solis, seu corporis lucidi oriatur, vt significat S. Thomas cit. a. 3. in corp. inferius dicitur q. 2. dub. 3. & quæst. 4. dub. 2.

DVBIVM IV.

Ex qua materia corpus cæleste constat.

S. Thom. 1. p. q. 66. a. 2.

12 **N**omine caeli in principio ac initio primi diei creati non intelligi tantum caelum Empyreum, sed totum corpus cæleste, quoad suam substantiam, dictum est dub. 2. Quo posito, merito deinceps & conuenienti ordine, persilendo in expositione eiusdem operis primi diei, de caelorum natura & communibus proprietatibus (soliditate excepta, quæ proprie ad firmamentum, & opus secundæ diei pertinet) dubiis aliquot subsequenter differemus. Et quod ad materiam caeli ac presentem dubitationem spectat;

Suppono primo, caelum esse corporeum. Quæ communis & certa est SS. Patrum, ac Philosophorum sententia; nec de caelo sydereo dubitatio esse potest, cum sensui obiciatur. Empyreum vero licet iustitiam in admonitorio, intelligibile, Anselmus lib. 1. de imagine mundi c. 28. spirituale dixerit; ad hæc Origenes in Genes. hom. 1. caelo Empyreico corporeum opponat, & denique Steuchus in cap. 1. Genes. vltimus temere progressus, etiam lucem quandam increatam, & perenniter à Deo emanantem dixerit: tamen alii SS. Patres, hodieque Theologi omnes, merito caelum etiam Empyreum, vt pote non tantum Angelorum, sed etiam hominum beatorum sedem ac domicilium, corporeum esse docent. Vt taceam, quod Gennadius lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 12. absolute pronunciat, nihil incorporeum & insensibile natura credendum, nisi solum Deum.

Suppo-